

Tempor. ordin. Et sic dicitur irrita ordinatio ordinantis alienam indebite, c. 1, 71 d., et similiter in c. *Decernimus*, 16, quæst. 7. Et ratio est, quia vel hæc potest aliquando videri sufficiens pœna, vel cum illa possunt aliæ adjungi, absque majori privilegii privatione.

7. *Circa tertium dubium.* — *Amissio privilegii duplex: Ex natura rei vel juris dispositione.* — Circa tertium punctum, de modo quo privilegium perditur, advertendum est dupliciter posse intelligi hanc amissionem; uno modo ex natura rei, alio modo ex juris positivi dispositione. Prior modus potest habere locum in cessatione privilegii quoad valorem actus qui per abusum fit sub umbra seu colore privilegii. Quod tunc potest contingere quando quis utitur privilegio ultra vires ejus, vel extra materiam vel casum in quo ipsum loquitur, vel quando actus non fit secundum formam in privilegio præscriptam; tunc enim actus fit sine legitima potestate, et consequenter est nullus, vel simpliciter, vel quoad id in quo excedit potestatem. Et hoc significavit Sylvester verb. *Privilegium*, q. 10, dict. 3 argumento, cap. *Porro*, et cap. *Recipimus*, de Privilegiis. Si quis autem recte consideret, hæc non est amissio privilegii quando talis defectus ex natura rei contingit, quia potius hic defectus sequitur ex carentia privilegii quoad talem casum, quam sit causa illius. Potest etiam habere locum iste primus modus amittendi privilegium ex natura rei, si per abusum tollatur fundamentum privilegii, ut in illo exemplo de beneficiato habente privilegium ut in absentia causa studii faciat fructus suos; nam si nihil studeat, revera non faciet fructus suos, ut satis probabiliter dixit Perez, lib. 1 Ordin. regul., tit. 2, lib. 8; quia servitium Ecclesiæ commutatum est in studium, et ita fructus dantur ratione studii; ideoque qui abest titulo studii et non studet, ita abutitur privilegio ut fundamentum privilegii auferat, et contra intentionem concedentis faciat, et acceptionem stipendii sine labore seu servitio injustam reddat, ac proinde ipso facto et ex natura rei privatur fructu privilegii. Et similis decisio vel potius declaratio, in simili casu, sumitur ex lege *Generaliter*, cod. de Episcop. et Cleric., et c. *Generaliter*, 16, quæst. 1. Idemque erit quoties ex privilegio constiterit privilegium omnino concedi propter talem actionem. Tunc autem in similibus casibus (quod notandum est) non amittitur privilegium in radice, vel pro tempore futuro, si abusus ejus tollatur,

quia hoc ex natura rei non sequitur, ut per se constat, nec in jure statutum est, ut supponimus. Aliquando vero potest per abusum fieri ut cesset omnino causa privilegii adæquata illi secundum se et simpliciter spectato, et tunc cessabit etiam privilegium, non formaliter ratione abusus, nam idem esset si absque abusu causa cessasset, sed immediate propter cessationem causæ, et ideo tunc servandæ sunt regulæ supra datæ de modo desinendi privilegii causa cessante.

8. *Secundus modus de juris dispositione, qui frequentior est.* — *Quid sit abjicere ipso facto, quid privari ipso facto.* — *Quando sit necessaria sententia judicis.* — Alter modus perdendi privilegium propter abusum est ex juris dispositione, et hic est frequentior, et insinuatur in verbis ipsis regulæ propositæ: *Privilegium meretur amittere qui*, etc. Nam, licet meritum hoc ex natura rei insit tali abusui, nihilominus ipsa amissio non intrinsece sequitur, nisi ab alio inferatur. Est enim quædam pœna illius mali meriti, et ideo dicimus fieri ex juris dispositione sub quo includimus et sententiam judicis vel actionem superioris quæ secundum jus esse debet, et dispositionem ipsiusmet privilegii in quo interdum additur clausula, ut propter talem vel talem abusum perdat. Atque hinc fit, cum hæc amissio sit pœnalis, attendenda esse verba legis vel rescripti, ad judicandum an per talem abusum amittatur ipso facto privilegium, vel solum veniat quis privilegio privandus, vel omnino, vel ex parte. Nam si verba non contineant satis expresse sententiam ipso jure latam, non amittitur ipso facto, juxta regulam legis pœnalis et legis irritantis; et si citata verba regulæ præcise spectentur, effectus hic non sequitur ipso facto, quia solum dicit: *Meretur amittere*; at qui meretur, non statim habet quod meretur. Idemque erit etiamsi lex dicat, *privetur*, vel *careat privilegio*, et a fortiori si dicat propter abusum posse auferri aut revocari, ut in c. 1 de Postulat. Prælat., et in cap. *Ut privilegia*, de Privileg. At si dixerit, *Noverint se privatos*, ipso facto incurretur, ut cap. *Cum in cunctis*, § ultim. de Election., et idem significatur in cap. 2 de Postulat. Prælat. Et hoc modo ait Glossa, in cap. ultim. de Vita et honestate cleric., verb. *Cum facto*, ibi amitti privilegium ipso facto. Quod licet in se verum sit, ut dixi, non recte ex illo textu colligitur, in quo dicitur: *Cum facto privilegium abjiciant clericale*: nam aliud est abjicere facto, aliud amittere ipso facto; qui enim per pravum

usum meretur privari privilegio, dici potest suo facto abjicere privilegium, etiamsi non privetur illo ipso facto. Quamvis dici possit in casu illius textus privilegium amitti, non tantum per modum pœnæ, sed quia per illum abusum quo clericus se immiscet negotiationibus secularibus, tollitur fundamentum privilegii exemptionis a solvendis aliquibus tributis. Et in hoc sensu dixit Glossa in cap. *Recolentes*, de statu Monachorum, verb. *Communium jure*, in eo casu sic abutentem privilegio tacite renuntiare illi. Idemque in simili dixit Anch., cons. 104, quem refert et sequitur Felin. in cap. *Cum accessissent*, de Constitut., n. 28. Nihilominus, in his et similibus casibus, censeo ordinarie necessariam esse sententiam saltem declaratoriam criminis, quando privatio fuerit pœnalis, juxta doctrinam datam de lege pœnali. In aliis vero casibus, quando abusus tollit fundamentum privilegii, si res sit certa et clara, non erit necessaria alia declaratio; tamen in casu dubio poterit expectari.

CAPUT XXXVII.

AN PRIVILEGIUM SEMEL CONCESSUM REVOCARI POSSIT A CONCEDENTE, VEL AB ALIQUO ALIO.

1. *Revocatio, seu abrogatio privilegii.* — Hic est ultimus modus perdendi privilegium, quem diximus proprie esse per actionem extrinsece agentis, a quo est revocatio seu abrogatio privilegii, in quo ipso post specialem difficultatem prius necesse est de potestate dicere, et postea dicemus de actu. Est ergo peculiare dubium an possit privilegium revocari; et ratio dubitandi est, quia si posset, maxime a concedente; sed ab illo non potest; ergo. Probo minorem, quia donatio semel facta non potest revocari a donante; sed privilegii concessio est quædam donatio: ergo revocari non potest. In contrarium vero est consuetudo recepta, videmus enim quotidie revocari privilegia per leges pontificias, conciliares et regias.

2. *Distinctio præmittenda.* — *Prima assertio.* — *Privilegium concessum et acceptatum a non subdito irrevocabile.* — In hoc puncto, imprimis distinguunt doctores inter privilegia concessa non subdito, vel concessa subdito, et de illis duas assertiones constituunt. Prima est: privilegium concessum non subdito et ab eo acceptatum irrevocabile est a conce-

dente. Ita docent communiter juris canonici interpretes in cap. *Novit*, de Judic.; Innoc., verb. *Theodosius*; Panorm., n. 23 et sequentibus, ubi alios refert Decius, n. 14; et Felin., n. 8 ac 10. Idem in cap. 1 de Constit., n. 19, verb. *Alius casus est quando lex*, etc., in cap. 1 de Probat., n. 2, plurimam referendo. Idem Hostiensis in Summa, tit. de Immunit. Eccles., § *Sed nec ille*; Alvar. Pelag., de planct. Ecclesiæ, lib. 1, cap. 44, circa finem; Dried., lib. 1 de Libert. christiana, cap. 9; Matienz., lib. 5 Recopilat., tit. 10, l. 7, Glossa 1, n. 4; et plures refert Anton. Gabr., lib. 3, tit. de Jur. quæsit. non tollendo, concl. 6, n. 20. Ratio autem communis est, quia privilegium concessum non subdito et ab eo acceptatum transit in contractum; ergo non potest revocari. Probatur consequentia, quia nullus princeps habet jus privandi non subditum rebus suis, et legitime acquisitis, undecumque ad illum pervenerint; et ideo licet aliquis illas receperit a principe non suo, postea perinde manet in illis non subditus, ac si aliunde illas obtinisset; et hæc ratio probat non solum de principe respectu superioris, ut est rex respectu Papæ, nec solum respectu æqualis, ut est rex respectu alterius regis, vel cujuscumque non recognoscentis superiorem in temporalibus (nam in hoc solum consideratur æqualitas), sed etiam de supremo principe respectu alterius sibi non subditi, etiamsi alium superiorem habeat in temporalibus: nam hoc accidentarium est, et impertinens ad prædictam rationem, ob quam tale privilegium irrevocabile est.

3. *In quo sensu sit revocabile.* — Dices hoc ad summum procedere de ipsomet concedente, non vero de successoribus ejus, quia ipsi non contraxerunt, nec tenentur servare pacta suorum prædecessorum. Respondeo imo maxime teneri ad servanda pacta et conventiones justas; tum quia post pactum consummatum jus est simpliciter acquisitum ei cui privilegium concessum est, et ita æque procedit ratio facta in successore, ac in ipso concedente; tum quia neque successor potest privare non subditum jure suo; tum etiam quia alias nulla pacta cum principibus supremis esse possent firma et perpetua, quod est contra jus gentium et contra rectam gubernationem et pacem generis humani. Quæ ratio non minus procedit in alienatione jurisdictionis per privilegium datum non subdito quam in aliis materiis, etiamsi Felinus et alii circa jurisdictionem hoc limitent. Est tamen circa hæc privilegia

generaliter spectandum an res concessa per privilegium non subdito talis sit, ut potuerit a principe alienari et dividi non solum a persona sua, sed etiam a corona seu sede sua; nam tunc irrevocabile manet privilegium respectu successorum, quia supponimus esse absolute et simpliciter concessum; tunc enim procedit ratio facta. At vero si privilegium datum esset de re notabiliter præjudicante successoribus et sedi, seu coronæ ejus, ita ut ab eo non possit similiter alienari, tunc verum est privilegium esse revocabile, quia non est de se perpetuum, nec omnino absolutum, sed habet conditionem inclusam, si successor consenserit, vel saltem non revocaverit. Atque eadem ratione intelligenda est assertio, rebus in eodem statu manentibus, id est, non facta tanta rerum mutatione, ut privilegium vergat in notabile detrimentum regis, vel regni sui, ita ut, si a principio detrimentum illud intervenisset, privilegium judicaretur injustum et iniquum; tunc enim etiam poterit princeps non servare privilegium, quia conditio vel limitatio illa ex ratura rei intelligitur inclusa in prima concessione; quapropter, illa cessante, cessat obligatio servandi privilegium. Ideoque illa non tam erit revocatio quam declaratio quod prima concessio non fuerit ad illum eventum extensa, et in hoc includuntur variæ limitationes quas juristæ supra allegati adhibent prædictæ regulæ et modo prædicto intelligendæ.

4. *Privilegium concessum subdito revocabile est.*—Secunda assertio est privilegium concessum subdito revocabile esse a concedente. Ita tradunt doctores allegati, et præterea Glossa in cap. *Decet*, de Regul. jur., in 6, ubi allegat multa jura canonica quæ in praxi hoc ostendunt; et alia allegat Glossa in Clementina *Dudum*, de Sepultur., verbo *Instante*. Idem docet Abbas, lib. 2, cons. 3, n. 19, quæst. 19; Baldus, in lege *Qui se patri*, cod. Unde liberi; Paul. Castrens., in primo volumine Consiliorum in 229, n. 4, et in 317, n. 3, et plures refert Anton. Gabr. supra, dicta conclus. 7, a principio. Quia vero assertio ita generatim posita varie limitatur a prædictis auctoribus, et quia in hac generalitate et confusione non potest propria et accommodata ratione probari, ideo erit operæ pretium singula fere ejus verba subdistingueret et declarare.

5. *Privilegium per contractum onerosum seu lucrativum; et privilegium gratuitum.*—*In quo sensu procedit doctrina tradita.*—Privilegium ergo imprimis distinguendum est in illud quod datur per contractum onerosum seu

lucrativum, et illud quod gratis conceditur. Conclusio etiam, per se loquendo, non procedit in privilegio dato per contractum lucrativum, quia princeps tenetur servare pacta etiam cum subditis facta, quia hæc obligatio nascitur ex naturali justitia, quæ etiam principem obligat, ut est per se clarum. Multaque de hoc puncto congerit Antonius Gabriel supra, concl. 5 et 6. Dico autem per se loquendo, quia, in casu raro in quo posset princeps privare subditum propriis rebus suis, etiam poterit revocare privilegium, non obstante contractu, quia eadem est vel major ratio, ut constat. Ita tamen (ut supra in simili dixi) magis est declaratio quam revocatio, quia a principio intelligitur illa conditio in privilegio inclusa, etiamsi per modum contractus concessum sit, quia etiam alia bona subditorum intelliguntur esse hoc modo, et pro talibus casibus subjecta dispositioni principis. Addendum vero est in tali casu debere principem recompensationem facere subdito de privilegio ablato, quatenus commode possit. Ratio est, quia, licet princeps possit rescindere priorem contractum propter necessitatem publicam vel aliam urgentem causam, non tamen potest juste omnino privare subditum re sua sine ulla recompensatione, et cum hoc necessarium non sit ad commune bonum, et subditus non teneatur gratis cedere juri suo, quando potest ei recompensatio fieri, cum princeps non sit absolutus dominus rerum subditi, ut egregie dicitur in l. 2, titulo 20, part. 2 legum Hispaniæ. Ex qua lege optime hæc veritas confirmatur, et ex l. 31, tit. 18, part. 3; et Gregorius Lopez utroque loco. Et tradunt Paulus Castrens., lib. 4, cons. 229, in fine, et Matienza supra, n. 13.

6. *Privilegium remunerativum irrevocabile.*—Denique addunt fere omnes communiter privilegium remunerativum reduci ad illud quod per viam contractus obtinetur, et ideo esse æque irrevocabile; Felin. supra, n. 12; et Abb., d. cons. 3, versus finem, et in c. *Per venit*, de Immunit. Ecclesiar., n. 24; Bart., in l. *Qui semel*, ff. de Decret. ab ordin. fac., in l. 4, c. de His qui sponte, etc., libro 10; Alexand., libro 2, cons. 216, in princ.; et Oltrad., cons. 266, n. 7; et late Tiraquel., in l. *Si unquam*, verb. *Donatione largitur*, n. 13. Et ratio est, quia remuneratio continet universale contractum; nam quod in remunerationem datur, non censetur gratis dari. Item quod datur cum onere et obligatione, in futurum revocari non potest, impleta conditione;

ergo idem est quando aliquid datur in remunerationem præteriti laboris. Estque hæc pars longe certior quando remuneratio est ex debito justitiæ; quando vero est tantum ex gratitudine, potest pati dubitationem, ut ex Archid. notavit Felin., d. cap. *Novit*, n. 8, in fine; quia sola ratio gratitudinis non sufficit ad proprium et rigorosum contractum. Quæ ratio recte probat non esse tam irrevocabile privilegium datum ex gratitudine, sicut ex justitia, quia fortius est justitiæ vinculum; unde in casu necessitatis, ac cæteris paribus, potius esset revocandum privilegium datum ex antidotali obligatione, quam datum ex commutativa justitia. Et si ex causa revocetur, forte non erit debita ex justitia recompensatio, sed tantum ex gratitudine, sicut fuit prior remuneratio. Nihilominus tamen privilegium remunerativum est per se irrevocabile, quia ipsa ratio remunerationis hoc includit, idemque postulat ratio gratitudinis, nisi remuneratio excessiva sit, ut in superioribus etiam est tactum.

7. *Privilegium gratuitum duplex.*—*Secunda conclusio in quo sensu procedat.*—Superest dicendum de privilegio gratis omnino subdito concessio. De quo ulterius subdistingendum est. Nam quoddam consistit in absoluta donatione cum translatione domini alicujus rei vel juris, ut cum conceditur castrum, vel jus vectigalium aut alterius tributi, aut servitutis. Aliud vero est privilegium, consistens tantum in facultate vel licentia operandi aliquid præter commune jus. Secunda igitur assertio posita non intelligitur procedere absolute in priori genere privilegiorum: nam illa etiam irrevocabilia esse censentur, per se loquendo, et sine legitima causa. Ita docent Panorm., Deci., Archid., Felin. et alii, in dicto cap. *Novit*; et alii quos refert Anton. Gabr., dicta concl. 7, n. 3 et 5. Ratio vero est, quia non potest princeps suo arbitrio et voluntate rem a subdito tollere, cujus verum dominium habet, seu jus in eam acquisitum, ut late per Anton. Gabr. supra, concl. 4; quia etiam princeps tenetur justitiam servare, ut non auferat rem invito domino rationabiliter. Et eadem ratione non potest princeps suo arbitrio revocare donationem subdito factam, per quam in illum dominium transtulit, alias non fuisset donatio, sed commodatio, vel concessio precario: certum est autem posse vere donare et transferre dominium in subditum: ergo, facta donatione, succedit prædicta obligatio naturalis justitiæ; ergo idem in privile-

gio, quando res per illud concessa in verum dominium subditi transivit.

8. *Donatio est quidam contractus.*—*Limitatio quorundam doctorum non multum necessaria.*—Atque ita hæc pars fere habet eandem rationem quam præcedens, quia etiam donatio est quidam contractus qui, postquam consummatus est, obligat jure gentium et naturali ad non violandum illum. Unde declarationes adhibitæ in præcedenti puncto, in hoc etiam locum habent; quia non solum in concedente, sed etiam in successore hæc assertio locum habet, quia de illo procedit eadem ratio, saltem ratione domini acquisiti a subdito. Oportet autem supponere potuisse antecessorem absolutam donationem et perpetuam talis rei facere, ut supra declaratum est. Et hac observatione adhibita, non videtur multum necessaria limitatio quam frequenter adhibent citati doctores, scilicet, ut assertio non procedat in concessione jurisdictionis per privilegium. Nam si jurisdictio absolute donari potest gratis, sicut per feudum vel alium similem contractum potest transferri, non erit admittenda exceptio quoad illum gradum et modum in quo jurisdictio potest alienari. Si vero sit sermo de suprema jurisdictione, quam a se non potest abdicare princeps respectu subditi, sic verum est quod per limitationem intenditur: illa vero non est propria limitatio, quia illa non est donatio, sed commissio tantum, seu delegatio jurisdictionis quæ semper revocari potest.

9. *Ex causa legitima privilegium revocari potest.*—Denique per hanc assertionem non excluditur quin ex legitima causa possit princeps tale privilegium revocare, sicut etiam ex causa potest privare subditum jure acquisito, vel rei alicujus dominio. Oportet tamen ut talis causa ad commune bonum pertineat et moraliter necessaria sit; similis ergo in præsentem requiritur. Probabile autem mihi est in revocatione hujus privilegii gratuiti ex causa legitima, non esse necessariam recompensationem, et quoad hoc firmiter esse privilegium ex contractu oneroso comparatum, quam gratis receptum. Quia in oneroso obligat ad recompensationem res ipsa recepta a principe propter privilegium, in gratuito vero solum potest obligare donatio et voluntas principis; verisimile autem est, cum princeps gratis donat privilegium, non se obligare ad non revocandum, etiam ex legitima causa, sine recompensatione, quia si talis causa in principio extitisset, nec donasset, nec